

Číslo konania: KPUPO-2021/20642-4/97547/PI
Vybavuje/kontakt: Mgr. Emília Poláková/+421 53 2452 124
Prešov 26. 11. 2021

Krajský pamiatkový úrad Prešov podľa ustanovenia § 11 odsek 1 a odsek 2 písmeno d) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“) ako vecne a podľa ustanovenia § 9 odsek 5 pamiatkového zákona miestne príslušný správny orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a podľa ustanovenia § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších zmien a doplnkov (ďalej aj „správny poriadok“) vydáva toto

rozhodnutie:

Krajský pamiatkový úrad Prešov (ďalej aj „KPÚ Prešov“, „správny orgán“) podľa ustanovenia § 32 ods. 4 v nadväznosti na ustanovenie § 32 ods. 2 pamiatkového zákona, podľa ustanovenia § 33 odsek 2 v nadväznosti na ustanovenie § 33 odsek 4 pamiatkového zákona a vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva pamiatkový zákon v znení vyhlášky č. 231/2014 Z. z., po preskúmaní žiadosti podanej dňa 04. 10. 2021 Rímskokatolíckou cirkvou, Biskupstvom Spišské Podhradie, Spišská Kapitula 9, 053 04 Spišské Podhradie, o vydanie rozhodnutia o obnove a o reštaurovaní národnej kultúrnej pamiatky (ďalej aj „NKP“) – **Spišské Podhradie – Spišská Kapitula, Kostol rím. kat. sv. Martina (zaužívaný názov katedrála), súp. č. 668, na par. č. KN-C 1717, k. ú. Spišské Podhradie, zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok pod číslom 782/1 Vs, nachádzajúcej sa v pamiatkovom území Pamiatková rezervácia Spišská Kapitula a na území zapísanom v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO**, na základe súčasného stupňa poznania kultúrno - historických hodnôt predmetnej NKP, ktorej je vlastníkom, rozhodol, že zámer obnovy a reštaurovania NKP v rozsahu:

- obnova/reštaurovanie fasád kostola (okrem fasád Kaplnky Zápoľských, severnej sakristie - tzv. nová sakristia a východných fasád svätyne) a s nimi súvisiacich architektonických prvkov fasád (okrem výplní okenných a dverových otvorov)

je z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom prípustný.

KPÚ Prešov stanovuje pre realizáciu odsúhlaseného zámeru obnovy a reštaurovania NKP - Spišské Podhradie – Spišská Kapitula, Kostol rím. kat. sv. Martina (zaužívaný názov katedrála), súp. č. 668, na par. č. KN-C 1717, k. ú. Spišské Podhradie, nachádzajúcej sa v pamiatkovom území Pamiatková rezervácia Spišská Kapitula a na území zapísanom v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, nasledujúce podmienky:

1. Hlavnou podmienkou s cieľom obnovy a reštaurovania vtypovaných fasád kostola je nevyhnutná údržba, obnova a prezentácia exteriéru so súčasným zachovaním pamiatkových hodnôt predmetnej národnej kultúrnej pamiatky.
2. Obnovu fasád realizovať kombináciou stavebnej, reštaurátorskej a umelecko-remeselnej/konzervátorskej obnovy. Každý zásah do NKP realizovať v maximálne novej miere

reverzibilne takým spôsobom, technikami, materiálom a tak, aby v budúcnosti nebola znemožnená ďalšia obnova, úprava alebo reštaurátorský zásah.

3. Obnova:

4. Pamiatkový výskum:

- 4.1 Pred samotnou realizáciou stavebného a reštaurátorského zásahu – po postavení lešenia realizovať 2. etapu architektonicko-historického výskumu formou sledovania a zachytenia odkrytých nálezov a situácií vzhľadom k významným hodnotám objektu, množstvu autentických konštrukcií a prvkov a výtvarnej hodnote exteriéru.
- 4.2 V súčinnosti s architektonicko - historickým výskumom realizovať reštaurátorský výskum fasád a k nim prislúchajúcich architektonických prvkov.
- 4.3 Vzhľadom k tomu, že kostol a plánovaná obnova jeho fasád a okolitého terénu pri styku s fasádami je situovaný na evidovanej archeologickej lokalite, je potrebné v zmysle ustanovenia § 39 pamiatkového zákona na mieste stavebných a s nimi súvisiacich výkopových prác vykonať archeologický výskum, ktorý zdokumentuje archeologické nálezy, ktoré sú stavebnými prácami ohrozené. Rozsah, spôsob vykonávania, predpokladaný termín skončenia výskumu a nakladanie s nálezmi určí vo svojom samostatnom rozhodnutí KPÚ Prešov v prípade, že práce spojené s obnovou/reštaurovaním fasád kostola si budú vyžadovať aj zásahy do terénu.

5. Iná prípravná a projektová dokumentácia:

- 5.1 Zámer obnovy možno z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom pripravovať iba na základe inej prípravnej a projektovej dokumentácie v rozsahu:
 - 5.1.1 statický posudok stavebných konštrukcií,
 - 5.1.2 prieskum zvlhnutia s určením rozsahu a príčin zavlhnutia objektu, špecifikovaním príčin a porúch a následnej vzĺnavej vlhkosti fasád, zatečenia objektu povrchovou vodou zo striech,
 - 5.1.3 realizačný projekt obnovy fasád, sanácie, statiky, v nadväznosti na to aj projekt architektonického riešenia spevnených plôch v okolí katedrály, vrátane projektu na zníženie nivelety okolitého terénu, odvedenie dažďových vôd zo striech a okolia stavby, v podrobnosti dostatočne prezentujúcej a špecifikujúcej všetky navrhované zásahy, úpravy a práce vrátane riešenia prvkov,
 - 5.1.4 Podkladom pre projektovú dokumentáciu budú všetky prípravné a reštaurátorské dokumentácie pozostávajúce: statický posudok stavebných konštrukcií, prieskum zavlhnutia, výsledky reštaurátorského výskumu s návrhom na reštaurovanie a iná prípravná dokumentácia, ktoré ovplyvnia návrh riešenia obnovy, vrátane nivelety okolia terénu,

všetko v súlade so zámerom obnovy.

- 5.2 Projektovú dokumentáciu spracuje podľa ustanovenia § 32 ods. 8 pamiatkového zákona fyzická osoba autorizovaná podľa osobitného predpisu.
- 5.3 Projektovú dokumentáciu a každú jej zmenu je vlastník povinný v priebehu spracovania prerokovať podľa ustanovenia § 32 ods. 9 pamiatkového zákona so správnym orgánom, t. j. KPÚ Prešov.
- 5.4 V súlade s ustanovením § 32 ods. 10 pamiatkového zákona je vlastník povinný predložiť KPÚ Prešov každú prípravnú a každú projektovú dokumentáciu na posúdenie a odsúhlasenie. KPÚ Prešov vydá osobitné záväzné stanovisko o každej prípravnej dokumentácii a o každej projektovej dokumentácii obnovy.

6. Podmienky pre prípravu a vykonávanie obnovy:

- 6.1 Pri obnove Kostola rím. kat. sv. Martina v Spišskom Podhradí – Spišskej Kapitule dodržať podmienky a požiadavky pamiatkového výskumu „Katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule, architektonicko-historický a umelecko-historický výskum“, ktorý spracovala Ing. arch. Magdaléna Janovská, Levoča a odsúhlaseného KPÚ Prešov č. konania PO-08/915-03/2403/R z 18.03.2008, konkrétne časti **9. Návrh ochrany, obnovy a prezentácie kultúrnej pamiatky**, ktorý je záväzným podkladom pre prípravu a vykonávanie obnovy, ako aj podmienky na vykonávanie pamiatkových výskumov a prípravných a projektových dokumentácií.
- 6.2 Obnovu v schválenom rozsahu realizovať prioritne metódami tradičných stavebných a remeselných prác a postupov, tradičnými technikami a technológiami.
- 6.3 Zachovať konštrukčné a materiálové riešenie objektu a hodnotných konštrukcií, detailov a prvkov špecifikovaných v inventarizačnom súpise. Všetky prípadné nové konštrukcie a prvky, súvisiace s funkčnými a prevádzkovými požiadavkami je potrebné realizovať podľa princípu reverzibility tak, aby nezasiahli do pamiatkovej podstaty objektu. Vo všeobecnosti je potrebné zachovať rozmery, tvary a špalety pôvodných otvorov okien a portálov, historické exteriérové omietky a nátery a pri ich obnove odstrániť len poškodené a nesúdržné časti omietok a náterov, resp. len mladšie cementové omietkové a náterové vrstvy, podľa návrhu obnovy špecifikovaných v pamiatkovom výskume.
- 6.4 Základnou podmienkou obnovy objektu je špecifikovanie a následné odstránenie príčin vlhnutia objektu a následnej vzĺnavej vlhkosti fasád a zatečenia objektu povrchovou vodou zo striech a okolia stavby. Zabezpečiť odvod dažďovej vody.
- 6.5 Základnou požiadavkou obnovy je aj odstránenie podmurovania šikmých oporných pilierov veže a nevhodných zásahov špecifikovaných v pamiatkovom výskume – nevhodné sekundárne úpravy otvorov, nevhodné výplňové konštrukcie špecifikované v pamiatkovom výskume.
- 6.6 Pri obnove poškodených prvkov uprednostniť zachovanie originálov pred náhradami, aj keď na origináloch budú priznané miestne poškodenia, v prípade neobnoviteľných poškodení prvky nahradiť materiálovými a tvarovými kópiami.
- 6.7 Po obvode katedrály znížiť niveletu okolitého terénu s travertínovou dlažbou, ktorá zvyšuje stupeň zavíňania objektu.
- 6.8 Pri návrhu obnovy fasád vychádzať aj z požiadavky na obnovenia pôvodnej nivelety terénu okolo katedrály, aby nedochádzalo k jej opätovnému podmáčaniu a to na základe už zrealizovaného výskumu v roku 2015 Architektonicko-historický výskum – Uličný interier pamiatkovej rezervácie Spišská Kapitula“, ktorý vypracovali Ing. arch. Magdaléna Janovská, Mgr. Vladimír Olejník, Ing. Richard Kubišta, PhD. a následne prípravnej dokumentácie „Architektonická štúdia uličného interieru PR Spišská Kapitula – príprava obnovy verejného priestranstva lokality SD UNESCO“, ktorý spracovala zodp. projektantka Ing. Magdaléna Janovská, 2018.

7. Umelecko-remeselná/konzervátorská obnova:

- 7.1 Hodnotné konštrukcie a prvky uvedené v Pamiatkovom výskume v kapitole 4. Inventarizačný súpis hodnotných konštrukcií, prvkov a detailov obnoviť konzervátorsky, resp. umeleckoremeselným spôsobom príslušným odborným pracovníkom podľa návrhu obnovy jednotlivých prvkov. Špecifické požiadavky obnovy predmetných prvkov riešiť podľa podmienok návrhu obnovy jednotlivých prvkov v inventarizácii pamiatkového výskumu.

8. Reštaurovanie fasád kostola a s nimi súvisiacich architektonických prvkov fasád:

- 8.1. Pre reštaurovanie fasád kostola a s nimi súvisiacich architektonických prvkov fasád (hodnotné konštrukcie, prvky a detaily uvedené v pamiatkovom výskume v kapitole 4. Inventarizačný súpis hodnotných konštrukcií, prvkov a detailov) vyhotovíť **reštaurátorskú**

dokumentáciu podľa ustanovenia § 5 a § 6 vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva pamiatkový zákon v znení vyhlášky č. 231/2014 Z. z. v rozsahu:

a) Správa z reštaurátorského výskumu a návrh na reštaurovanie

b) Dokumentácia vykonaných reštaurátorských prác.

- 8.2 Správa z reštaurátorského výskumu a návrh na reštaurovanie bude podrobne špecifikovať všetky náležitosti potrebné pre posúdenie navrhovaného postupu reštaurovania. Bude prezentovať stav NKP, príčiny, dôsledky a rozsah poškodení, fotografickú dokumentáciu pred reštaurovaním, popis navrhovaných technologických postupov reštaurovania, použitie materiálov, návrh rozsahu doplnkov, retuše, záverečné úpravy a pod.
- 8.3 KPÚ Prešov si v zmysle ustanovenia § 33 odsek 10 pamiatkového zákona ponechá jedno vyhotovenie Správy z reštaurátorského výskumu a návrhu na reštaurovanie pamiatky na vykonávanie štátneho pamiatkového dohľadu a v zmysle ustanovenia § 33 odsek 6 pamiatkového zákona o tomto stupni reštaurátorskej dokumentácie vydá KPÚ Prešov osobitné rozhodnutie.
- 8.4 Po ukončení reštaurátorských prác na kultúrnej pamiatke vyhotoví oprávnená osoba Dokumentáciu vykonaných reštaurátorských prác a bude obsahovať náležitosti podľa ustanovenia § 6 vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva pamiatkový zákon v znení vyhlášky č. 231/2014 Z. z., bude v textovej i fotografickej forme prezentovať skutočne vykonané zásahy do NKP, ich rozsah a formu, špecifikuje použité materiály, postupy, technológiu i záverečné úpravy ako aj požiadavky na ďalšiu údržbu. KPÚ Prešov v zmysle ustanovenia § 33 odsek 6 pamiatkového zákona vydá osobitné rozhodnutie o tomto stupni reštaurátorskej dokumentácie.

9. Rozsah reštaurátorských výskumov:

- 9.1 Reštaurovaníu, ako aj spracovaniu správy z reštaurátorského výskumu a návrhu na reštaurovanie bude predchádzať predstihový **reštaurátorský výskum**, súčasťou ktorého bude aj sondážny výskum.
- 9.2 Zásadné etapy a ukončenie reštaurátorského výskumu oznámi vlastník KPÚ Prešov, pričom po samotnom ukončení reštaurátorského výskumu zabezpečí vlastník zvolanie záverečnej komisie na prezentáciu výsledkov výskumu na mieste a to aj za účasti KPÚ Prešov.

10. Druh, rozsah a podmienky vykonávania reštaurátorských prác:

- 10.1 Cieľom reštaurovania je fyzická záchrana originálnych súčastí katedrály – historických omietok, konštrukcií, architektonických prvkov fasád, hodnotných detailov, maximálne možné zachovanie autentickej hmotnej a pamiatkovej podstaty NKP, konsolidácia, revitalizácia, reštaurovanie a tiež ich vhodné prezentovanie exteriéru.
- 10.2 Pri reštaurátorských prácach zachovať zásadu reverzibility vykonaných reštaurátorských zásahov (okrem spevnenia hmoty a odstránenie prípadných nevhodných sekundárnych zásahov).
- 10.3 Špecifické požiadavky na reštaurovanie prvkov fasád riešiť aj so zreteľom na výsledky pamiatkového výskumu a podľa podmienok návrhu pamiatkového výskumu v kapitule časti 9. Návrh ochrany, obnovy a prezentácie kultúrnej pamiatky.
- 10.4 Odstránené môžu byť len nevhodné sekundárne zásahy, ktoré svojím nevhodným materiálovým zložením a neadekvátnou aplikáciou poškodzujú a znehodnocujú fasády a ktoré takto vyhodnotí aj reštaurátorský výskum.
- 10.5 Náhrobné travertínové dosky kanonikov (Mateja Krivacsiho a Andreja Magunya) je potrebné po reštaurovaní preosadiť zo soklovej časti exteriéru do interiéru, buď do kostola alebo iného vybraného miesta v areály biskupstva.
- 10.6 Pri potrebe opätovnej výmeny kamenných soklových obkladov realizovať pieskovcový obklad, rovnako použiť pieskovec aj pri prekrytí operákov. V miestach, kde sokle tvorila iba kamenná profilovaná soklová rímsa v spodnej časti s omietkou – prinavrátiť toto riešenie, neobnovovať sekundárne doplnené soklové kamenné obklady.

- 10.7 Odstrániť sekundárne podmurovanie šikmých románskych operákov veží západného priečelia – túto podmienku je potrebné overiť statickým posudkom.
- 10.8 Zo strany exteriéru na vybraných okenných otvoroch (špecifikovaných v pamiatkovom výskume) je prípustné osadiť ochranu proti vtáctvu – sieťky, trne.
- 10.9 Na vybraných okenných otvoroch (špecifikovaných v pamiatkovom výskume) je prípustné odstrániť zamurovanie, poprípade vložené drevené výplňové konštrukcie.
- 10.10 Konkrétny rozsah prípadne doplňujúcich potrebných reštaurátorských výskumov určí KPÚ Prešov po ukončení a prezentovaní reštaurátorského výskumu, pričom autor výskumu následne zohľadní výsledky a rozsah reštaurátorských prác v samotnom návrhu na reštaurovanie.
- 10.11 Podľa ustanovenia § 33 odsek 7 pamiatkového zákona reštaurovanie môže vykonávať len fyzická osoba, ktorá má odbornú spôsobilosť podľa osobitného predpisu (ďalej iba „zodpovedný reštaurátor“).
- 10.12 K zásadným etapám reštaurovania budú zvolávané kontrolné dni za účasti vlastníka, zodpovedného reštaurátora a zástupcu KPÚ Prešov, účelom bude prezentácia doposiaľ realizovaných prác a ďalšieho zamýšľaného postupu reštaurovania.

11. Ostatné podmienky:

- 11.1 Termín začiatku obnovy a reštaurovania NKP a predpokladaný koniec je vlastník, resp. stavebník povinný nahlásiť vopred KPÚ Prešov.
- 11.2 Ak v priebehu obnovy a reštaurovania NKP dôjde k odkrytiu nepredpokladanému nález (vec pamiatkovej hodnoty), dodávateľ prác/zodpovedný reštaurátor je povinný až do vydania rozhodnutia KPÚ Prešov zastaviť tie práce, ktoré ohrozujú nález alebo nálezovú situáciu.
- 11.3 Štátny pamiatkový dohľad v priebehu obnovy a reštaurovania národnej kultúrnej pamiatky bude vykonávať KPÚ Prešov.
- 11.4 Na akýkoľvek nový zámer obnovy a na akýkoľvek nový zámer reštaurovania nad rámec rozhodnutia KPÚ Prešov je vlastník povinný vopred odsúhlasiť a prerokovať s KPÚ Prešov.
- 11.5 Každú závažnú zmenu oproti alebo nad rámec tohto rozhodnutia je nutné vopred prerokovať a odsúhlasiť správnym orgánom ktorý ho vydal, t. j. KPÚ Prešov.

V súlade s ustanovením § 44a pamiatkového zákona toto rozhodnutie po uplynutí troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti stráca platnosť, ak v tejto lehote nebol vykonaný úkon na ktorý sa vzťahuje.

Toto rozhodnutie nenahrádza rozhodnutia, stanoviská, vyjadrenia, súhlasy alebo iné opatrenia orgánov štátnej správy a iných účastníkov konania požadované podľa osobitných predpisov.

Odôvodnenie:

Rímskokatolícka cirkev, Biskupstvo Spišské Podhradie, Spišská Kapitula 9, 053 04 Spišské Podhradie, ktorá je vlastníkom NKP – Spišské Podhradie – Spišská Kapitula, Kostol rím. kat. sv. Martina (zaužívaný názov katedrála), súp. č. 668, na par. č. KN-C 1717, k. ú. Spišské Podhradie, zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok pod číslom 782/1 Vs, nachádzajúcej sa v pamiatkovom území Pamiatková rezervácia Spišská Kapitula a na území zapísanom v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, predložila dňa 04. 10. 2021 žiadosť o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy a reštaurovania tejto NKP v rozsahu obnovy/reštaurovania fasád kostola (okrem fasád Kaplnky Zápoľských, severnej sakristie - tzv. nová sakristia a východných fasád svätyne) a s nimi súvisiacich architektonických prvkov fasád (okrem výplní okenných a dverových otvorov). KPÚ Prešov overil všeobecne prístupné údaje o vlastníctve predmetnej NKP na webovom sídle Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (katastrálny portál) podľa listu vlastníctva č. 1565 v k. ú. Spišské Podhradie. Toto rozhodnutie je vydané v lehote 60 dní odo dňa začatia konania.

Podkladom pre rozhodovanie bol plánovaný budúci zámer obnovy a reštaurovania, stavebno-technický stav a pamiatkové hodnoty NKP, spracovaný pamiatkový výskum: „Katedrála sv. Martina

v Spišskej Kapitule, architektonicko-historický a umelecko-historický výskum“, ktorý spracovala Ing. arch. Magdaléna Janovská, Levoča (odsúhlasil KPÚ Prešov č. konania PO-08/915-03/2403/R z 18.03.2008), Architektonicko-historický výskum – Uličný interiér pamiatkovej rezervácie Spišská Kapitula“, ktorý vypracovali Ing. arch. Magdaléna Janovská, Mgr. Vladimír Olejník, Ing. Richard Kubišta, PhD., 2015 (odsúhlasil KPÚ Prešov č. konania KPUPO-2016/11308-4/37871/Vin z 19.05.2016), prípravná dokumentácia „Architektonická štúdia uličného interiéru PR Spišská Kapitula – príprava obnovy verejného priestranstva lokality SD UNESCO“, ktorý spracovala zodp. projektantka Ing. Magdaléna Janovská, 2018 (odsúhlasil KPÚ Prešov č. konania KPUPO-2018/24528/103472/Se z 21.12.2018), ako aj všeobecné princípy a zásady dlhodobo uplatňované pri ochrane a obnove historickej architektúry na Slovensku. Podkladom konania boli aj medzinárodné charty a konvencie ICOMOS (najmä Aténska, Benátska a Washingtonská charta), ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj Deklarácia NR SR o ochrane kultúrneho dedičstva.

Kostol rím. kat. sv. Martina (katedrála) je dominantou Sp. Kapitulky a prešiel viacerými stavebnými úpravami, ktoré sú doložené v pamiatkovom výskume. Je príkladom vývoja sakrálnej architektúry nielen na Spiši, ale aj v celoslovenskom kontexte. Výskumom sa preukázali jeho výnimočné pamiatkové kvality predovšetkým doložením presnejšej podoby najstaršej stavebnej fázy a spresnením stavebného vývoja architektúry.

Posledná komplexná obnova NKP bola realizovaná kon. 19.stor. a v 1.pol. 20.stor. a následnými úpravami okolia kostola, nie vhodným spôsobom, preto je potrebné odstrániť cementové omietky, kamenné obklady soklov a iné, zároveň realizovať ďalšie úpravy. Fasády sú zdevastované, nesúrodé a deštruované. Farebné vrstvy sú rovnako nesúrodé, poškodené, odkryté sú viaceré vrstvy nad sebou, ktoré sa prelínajú. Omietky fasád sú cementové odťahované, ako aj hladké, spôsobujú nedýchanie muriva, čím dochádza k ich zasolovaniu, k odúvaniu spodných vrstiev omietky až na samotnú hmotu muriva a tie sa uvoľňujú. V prípade exteriérových omietok je potrebné románskym fasádam prinavrútiť ich pôvodný vzhľad, t. j. roztieranie malty v škárach s podrezaním, jej dotiahnutie ku kamenným článkom s priznaním obnažených kamenných blokov. Farebnosť tejto omietky je potrebné prispôbiť pôvodnej. Gotické omietky je potrebné opatriť drsnou omietkou na základe dochovanej štruktúry a skladby. Mladšie prístavby zo 17.-19. stor. je potrebné opatriť hladkou vápennou štukovou omietkou. Všetky tieto omietky a farebnosti budú ešte reštaurátorský doskúmané, ale vo všeobecnosti z pamiatkového výskumu sa javí, že omietky budú zjednotené bielym náterom vo farbe vápna (slonovina), okrem románskej, ktoré budú prezentované bez náteru v svetlo hnedej farbe. V súčasnosti sa obnovujú fasády na Kaplnke Zápoľských, severnej sakristie - tzv. nová sakristia, obnovené boli už aj východné fasády svätyne (okrem sokla, ktorý bude ukončený po úprave nivelety terénu) a okenné otvory s výplňami na južnej fasáde, vrátane sanácie okolo tzv. starej sakristie.

V minulosti dochádzalo k zavlhaniu kostola zo striech (dodnes pokračuje v mieste zle realizovanej opravy strechy), neustále dochádza k zavlhaniu vplyvom podmáčania povrchovou vodou, ako aj vzliňaním zemnej vlhkosti, čo spôsobuje zasolenie zvislých konštrukcií, kamenných prvkov, poškodenie omietok a iné. To si vyžaduje spracovanie prieskumu zavlhnutia s určením rozsahu a príčin zavlhania objektu, špecifikovaním príčin a porúch a následnej vzliňavej vlhkosti fasád, zatečenia objektu povrchovou vodou zo striech, a následne aj realizačný projekt sanácie. Záväzným stanoviskom č. KPUPO-2018/24528-2/103472/Se z 21.12.2018 bol schválená prípravná dokumentácia „Architektonická štúdia uličného interiéru PR Spišská Kapitula – príprava obnovy verejného priestranstva lokality SD UNESCO“, vypracovalo Štúdiu J+J, s.r.o., Vysoká 65, Levoča, autor Ing. arch. Magdaléna Janovská, ktorá riešila aj plochy okolo kostola, vrátane nadväznosti na zníženie nivelety okolitého terénu, čo je predpokladom pre vhodnú obnovu fasád kostola. Preto KPÚ Prešov požaduje pred samotným realizovaním obnovy fasád vyhotoviť realizačný projekt obnovy, ktorého súčasťou bude aj projekt sanácie, statiky, architektonického riešenia spevnených plôch v okolí katedrály, vrátane zníženia nivelety okolitého terénu. Podkladom pre projektovú dokumentáciu budú všetky prípravné a reštaurátorské dokumentácie.

Jednotlivé architektonické články fasád vykazujú poškodenia vekom, prirodzenou degradáciou materiálu, zvlhnutím a mechanickým poškodením, zanedbanou údržbou a vyžadujú si vzhľadom k svojej originalite materiálovej, výtvarnej a umeleckej individuálny prístup.

Kamenné obklady sú povolené od základu a často boli v 19. stor. nahradené pôvodné gotické pieskovce travertínom, čím sa zmenil pôvodný výraz. Pri potrebe opätovnej výmeny kamenných obkladov je potrebné vrátiť sa k pôvodným pieskovcovým obkladom a prekrytiu operákov (na základe originálov dochovaných v krove). V miestach, kde sokle tvorila iba kamenná profilovaná soklová rímsa v spodnej časti s omietkou – prinavrátiť toto riešenie, neobnovovať sekundárne doplnené soklové kamenné obklady. Potrebné je aj odstrániť podmurovanie šikmých románskych operákov veží západného priečelia, ktoré sa z výskumu javia ako sekundárne.

Náhrobné dosky kanonikov kanonikov (Mateja Krivacsiho a Andreja Magunya) osadené v sokolovej časti exteriéru severnej fasády veže kostola je potrebné z dôvodu narušeného stavu premiestniť do interiéru.

Zo strany exteriéru na vybraných okenných otvoroch (špecifikovaných v pamiatkovom výskume) je prípustné osadiť ochranu proti vtáctvu – sieťky, trne, rovnako ako aj na vybraných okenných otvoroch (špecifikovaných v pamiatkovom výskume) je prípustné odstrániť zamurovanie, poprípade vložené drevené výplňové konštrukcie.

Vzhľadom k tomu, že sondážny výskum v exteriéri bol realizovaný iba do výšky prístupu z plošiny (t. j. 20 m), je potrebné realizovať sondy vo vyšších polohách počas rekonštrukcie fasád (ten musí predchádzať samotnému stavebnému zásahu) a preto je nutné realizovať doplnujúcu 2. etapu architektonicko-historického výskumu v priebehu realizácie obnovy formou sledovania a zachytenia odkrytých nálezov a situácií vzhľadom k významným hodnotám objektu, množstvu autentických konštrukcií a prvkov a výtvarnej hodnote exteriéru. V rámci reštaurátorského výskumu je potrebné realizovať stratigrafický výskum jednotlivých náterov omietok, kamenných článkov, a určiť, potvrdiť ich primárne výrazové pôsobenie ako obnažených bez náterov (existencia použitia dvoch druhov kameňa ich vzájomným striedaním), ale aj určiť možnú prezentáciu všetkých prvkov.

KPÚ Prešov vychádzajúc z konkrétneho narušeného fasád a prislúchajúcich architektonických prvkov a vzhľadom na vysokú umelecko - historickú hodnotu NKP, rozhodol, že reštaurátorský zásah je možný iba po predchádzajúcom umelecko - historickom zhodnotení a po realizácii reštaurátorského výskumu, ktorý zhodnotí prípadné predchádzajúce zásahy, preukáže jestvujúci stav a rozsah zachovania originálov, prípadné novšie zásahy a takisto príčiny a rozsah poškodení. V návrhu na reštaurovanie bude určená optimálna metóda reštaurovania tak, aby sa pri reštaurovaní NKP neohrozila, nepoškodila alebo nezničila a aby bola zachovaná jej autenticita a pamiatková podstata ako celku, aby sa zamedzilo ďalšej degradácii a deštrukcii primárnych vrstiev a hmoty, zabezpečila sa ich stabilizácia, prinavrátil sa čo najvhodnejší primárny výraz, a tiež kvalitné prezentovanie exteriéru kostola.

V bezprostrednom okolí exteriéru kostola bude potrebné realizovať doplnkový archeologický výskum z dôvodu zistenia pôvodnej nivelety terénu, rovnako na západnej strane sa predpokladá platô s predloženými exteriérovými schodmi, je potrebné zistiť funkcie okolia stavby (predpoklad pôvodného cintorína), prípadné napojenia exteriérových murív (hradieb) na kostol, všetko v nadväznosti na obnovu fasád, vrátane realizácie sanácie vlhkosti, ktorú je potrebné vykonať ešte pred samotnou realizáciou obnovy/reštaurovania. Rozsah, spôsob vykonávania, predpokladaný termín skončenia výskumu a nakladanie s nálezmi určí vo svojom samostatnom rozhodnutí KPÚ Prešov v prípade, že práce spojené s obnovou/reštaurovaním fasád kostola si budú vyžadovať zásahy do terénu.

Rozmanitosť materiálov, prvkov, prelínanie viacerých slohov, ako aj technických a technologických riešení neumožňujú metodicky jednoznačne určiť prístup k ich obnove a prezentácii. Vyžadujú si nielen predstihovú realizáciu reštaurátorských výskumov, ktoré preukážu vhodnosť technológií, použitých materiálov, ako aj možnosť zachovania originálu a v potrebných prípadoch aj ich náhradu kópiami. Všetky takto vymenené originály by mali byť následne umiestnené a zachované v lapidáriu.

Kostol je príkladom vývoja stredovekej sakrálnej architektúry od 13. stor. až do konca 19. stor., je dokladom vyspelého staviteľstva na území Spiša, ako aj prezentáciou umeleckých dielní, hút, cechov, čo sa odráža v konštrukčných stavebných prvkoch, výplňových konštrukciách. Všetky tieto zachované slohové „vrstvy“ je potrebné rešpektovať a prezentovať s minimálnymi zmenami.

Posúdením predloženého zámeru, oboznámením sa so skutkovým stavebno-technickým stavom a pamiatkovými hodnotami NKP, KPÚ Prešov konštatuje, že navrhovanou obnovou a reštaurovaním

za predpokladu dodržania stanovených podmienok ostanú zachované pamiatkové hodnoty a zlepší sa stavebno-technický stav kostola. Pre prípravu a realizáciu obnovy a reštaurovania KPÚ Prešov určil podmienky uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia, ktoré prezentujú záujmy ochrany predmetnej národnej kultúrnej pamiatky v súlade s dostupnými vedeckými poznatkami a prístupmi k ochrane pamiatkového fondu a ktoré je vlastník povinný dodržať a splniť.

Vzhľadom na vyššie uvedené rozhodol správny orgán tak, ako je uvedené vo výroku rozhodnutia.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu sa môže účastník konania v súlade s ustanovením § 53 a § 54 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov odvolať na správnom orgáne, ktorý rozhodnutie vydal, t. j. na Krajskom pamiatkovom úrade Prešov, Hlavná 115, 080 01 Prešov, v lehote 15 dní odo dňa jeho doručenia.

Po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov je toto rozhodnutie preskúmateľné súdom.

Mgr. Marián Uličný, PhD.
riaditeľ
Krajského pamiatkového úradu Prešov

Doručuje sa

Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Spišské Podhradie, Spišská Kapitula 9, 053 04 Spišské Podhradie, IČO 00179124

Na vedomie:

Mesto Spišské Podhradie, stavebný úrad, Mariánske námestie 37, 053 04 Spišské Podhradie, IČO 00329622
Krajský pamiatkový úrad Prešov na založenie do spisu